

erdőgazdaság külön szempontjából méltatni, hiszen sokkalta ismertebb az, semhogy erre szükség volna, de másfelől működése remélhetőleg még távol is áll a befejezéstől, amidőn arról teljes képet lehet adni. Örömmel ragadjuk meg azonban a mostani alkalmat, hogy az Erdészeti Lapok hasábjain a magyar erdészet nevében őszintén üdvözljük Darányi Ignác földmivelésügyi miniszter urat, hálánkat fejezve ki azért a meleg érdeklődésért, amelylyel az erdőgazdaság iránt minisztersége alatt mindig viseltett s egyben remélve, hogy a hazai mező- és erdőgazdaság még sokáig az ő szakavatott irányítása mellett fog haladni a fejlődés útján!

Az Országos Erdészeti Egyesület felirat útján üdvözölte a minisztert jubileuma alkalmából.

Házi kezelés.

Irta: Lonkay Antal.

Még a múlt század 80-as éveiben az üzemtervileg kihasználható fatömegek eladását hosszú lejáratu szerződésekkel biztosítottuk. Valami indokolatlan aggodalom — nehogy a fatömegek eladatlanul a nyakunkon maradjanak — irányította az értékesítésnek e módját s ha sikerült a szerződés megkötése, tulajdonképpen nem azon örvendtünk, hogy esetleg jó üzletet kötöttünk, hanem inkább azon, hogy a sok árverés után végre valahára megtörtént az erdőeladás, tiz esztendőre ismét biztositva vagyunk.

Hogy az értékesítés e módja mennyire kellemetlen nyüge volt a gazdálkodásnak, arról igen sokat lehetne

irni. Első sorban nem voltunk korlátlan urai saját birtokunknak s bár a szerződésekben szigorúan meg voltak állapítva a kitermelési és kiszállítási határidők, e határidőknek többszörös meghosszabbítására mindenkor akadt ok, amit annál is inkább el kellett fogadni, mert egy egész félfordulószak fatömegének vásárlójával szemben, aki oly hosszú időre szóló, előre nem látható esélyeknek kitétt üzletet kötött, illő volt a méltányosság legmesszebb terjedő határáig elmenni, már csak azért is, mert ha megbukik, elveszítjük biztos favevőnket s követeléseinket talán hosszantartó perlekedés után sem vagyunk képesek behajtani. E határidő-meghosszabbításoknak rendes következménye a többé-kevésbé sikertelen vagy drága erdősítés volt, mert mire erdősítésre kerülhetett a sor, vágásaink teljesen elgyomosodtak. A fakereskedővel szemben igen kellemetlen volt az erdőgondnok helyzete, mert a fadóntést követő törzsönkénti köbözésnél, minden egyes törzsnél a fakereskedőnek vagy megbizottjának kifogásai ellenére kellett a műfa hosszát megállapítani; ugyanis a fakereskedő minden egyes törzsnél a kifaragható gerendák vagy talpfák hosszának megfelelő hosszúságon túl csak kényszerítve vette át hosszabb darabban a törzset, mert a feldolgozás után visszamaradó rövid darabkák értékesítése nehézségekbe ütközött; az erdőgondnoknak pedig minden tekintet nélkül a műfát oly hosszban kellett mérni, amilyen az tényleg volt. Szociális tekintetben nagy hátránya volt az eladás e módjának ama körülmény, hogy az erdei munkára utalt népet nem egyszer zsarolásnak tettük ki; a munkaadó nem az erdőbirtokos volt, de még a fakereskedő sem, hanem tulajdonképpen a községi korcsmáros, ki rendesen a fakereskedőnek megbizottja volt. Hogy a munkabérből mennyi maradt a korcsmában, könnyen lehet

elképzelni. Az eladás e módjánál a fakereskedő monopolizálta az egész vidék műfakereskedését. A földmivelő, az iparos, mind a fakereskedőhöz volt kénytelen fordulni s mert a fakereskedő akár külföldi, akár belföldi, de tömeges szállításra volt berendezkedve, kisebb mennyiségben fát eladni nem volt hajlandó s ha megtette, igen magas áron tette meg. Emiatt úgy a mezőgazdaság, mint a faipar nélkülözötte az építő és feldolgozható faanyagot.

Ilyenek voltak a tölgyfaeladási viszonyok annak idején a tótsóvári m. kir. erdőhivatalhoz tartozó delnyekakasfalvi m. kir. erdőgondnokságban is. Itt azonban megsokalva a hosszú lejáratu szerződésből keletkező bajokat, a szerződés lejárta után kísérletet tettünk a házi kezelésben való eladással. A vágás határain kívül megjelöltük a fokozatos felújító vágás szabályai szerint ledönthető törzseket s a fához való hozzájutást mindenkinek szabaddá tettük. Első vevőm a volt szerződéses fakereskedő volt, 1000 koronás részletekben egyre-másra vásárolta a fát, előbb a gerendának valót, később a talpfának valót is; de megjelentek előbb az eperjesi és a kassai faiparosok, azután a távolabbi vidékiek is; megjelentek a földmivelő parasztok, akik előbb saját szükségleteiket fedezték, később a megvásárolt fával Eperjesen kereskedtek s így nemcsak a fán nyertek, de fuvarjukat is jól értékesítették. Látva a nagy keresletet, évről-évre emeltük az árakat s a kereslet nem csökkent; végre az árakat úgy állapítottuk meg, hogy aki válogat, magasabb árt fizet; a kereslet így sem apadt, sőt a versengés oly élénk volt, hogy a nagyobb fakereskedők részére a határvonalon a törzseket mésszszel bemázolva több részletre kellett elkülöníteni a vágást s minden egyes fakereskedőnek külön-külön részletet kitűzni, amelyen tul válogatnia már nem szabad, kisebb vevőknek bármely

részletben szabad volt a vásár. Ezzel az eladási rendszerrel oly magas műfa-százalékot értünk el, hogy tűzifával csak az ág- és galyfa maradt, hisz a parasztok minden oszlopnak vagy hevedernek való vékony törzset és fadarabot elvittek, mert a városban az ily apró anyagot igen jól értékesítették, csak képzeljük el, mennyi kerítésoszlopra és hevederre van egy városnak évenként szüksége. De elkelt, ha csak egyszer is zsinórozható volt, a műfa értékében az összes görbe fa is, mert a talpfakereskedők mind megvették.

Azt hihetnénk, hogy a házi kezelésben való értékesítést nem kedvelik a fakereskedők; ellenkezőleg, többször hangoztatták előttem, hogy az ő érdekeiknek is inkább megfelel az eladás e módja, mert csak azt vásárolják meg, amire szükségök van s ezért az áruért készek és képesek is többet fizetni, de ha egész vágásokat kénytelenek megvásárolni, igen sok oly fát kell megvenniök, amelyre nincsen szükségök s amelyen csak felesleges gonddal tudnak tudani s így köbméterenként nem fizethetnek oly árt, mint a milyent a válogatott fáért szívesen megadnak.

Az egész vidék vevőközönségének kedvére folyt tehát a házi kezdésben való értékesítés, míg egy felsőbb rendelet itt is be nem hozta a terület szerinti eladást, mi a fakereskedőt nemcsak a neki nem szükséges műfával, de még a tűzifával is terhelte. Nem is csoda, hogy a terület szerinti első árverések eredménytelenek maradtak, a becslésekben folyton engedni kellett az egységárakból míg végre sikerült tölgyvágásainkat értékesíteni s a tölgyfa ismét kizárólag a közvetítő kereskedelem kezébe került. Októberben egyre-másra jöttek a faiparosok, hogy a szükséges egy-két vagon fát, amennyi elég egy esztendőre, megvásárolják. Sajnálattal kellett valamennyit eluta-

sitanom, épp úgy a parasztgazdákat is, akik ezelőtt mind összevásárolták azt a sok apró haszonfát, amely most a talpfa termelésre még mindig alkalmas görbe-fával együtt a tűzifa százalékába esett.

Az államkincstár jövedelmének gyarapítását, de különösen a kisemberek boldogulását szíven viselő földművelésügyi miniszterünk most fokozottabb mértékben lépteti életbe a házi kezelést. Sokan fáznak az újítástól, attól tartanak, hogy a faértékesítés az első időkben nehézségekbe fog ütközni, hogy az értékesítésre szánt fát mind nem lehet eladni. Pedig feltétlenül bizonyos, hogy különösen városok és vasutak közelében az értékesítés gyors és biztos lesz, de még távolabbi vidékeken is, egyszerűen azért, mert a fa általában már igen kevés. Gondoljunk csak a régi idő óta tartó mezőgazdasági válságra mely óriási fatömegek kihasználására kényszerítette e válság a földbirtokosokat, akiknek addig, amíg volt, egyedüli pénzforrását az erdő képezte. A magántulajdonban levő, így kipusztított erdők legalább a mai nemzedék részére számítási alapot nem képeznek. A hitbizományi erdők nagy részének évi fahozadékát korábbi rendkívüli fahasználatok csökkentik s a nagyobb uradalmakban — tisztelet a kivételeknek — az erdők még mindig inkább a vadászat érdekeit szolgálják.

Az összességében nagy kiterjedésű községi és volt urbéres erdők, még az állami kezelés előtt nagyrészt elpusztultak s így csak a kincstári, egyes hitbizományi és egyházi erdők azok, melyekben a rendszeres kezelés értékes erdőket tartott fenn a mai kor számára. Amiből kevés van, az mindig keresett árucikket képez s ha a házi kezeléssel karöltve fog járni az utépités is, semmi akadály sem lesz a legbelterjesebb kihasználásnak és

értékesítésnek. Csak a házi kezelés képes a faarak kialakítására s csak a házi kezelésben értékesülhet minden fadarab rendeltetésének megfelelően s a legmagasabb áron.

A házi kezelésnek azonban jelentékeny akadály a begyakorolt munkaerő hiánya. Az előbb leirt házi kezelés, ahol tövön az erdőben adjuk el a fát, nagy munkaerőt nem igényel. Az ily értékesítéshez szükséges munkaerő, még a kivándorlás által megritkult falvakban is rendelkezésre áll; minden vevő megkapja a maga fadóntó munkását és fuvarosát. Kisebb gazdák, akiket a mezőgazdasági teendők annyira mégis lekötnek, hogy hosszabb ideig tartó, állandó erdei munkára nem vállalkozhatnak, igen szívesen vállalnak rövid ideig tartó munkát, hogy szabad idejükben — amikor gazdaságuk le nem köti — keresethez jussanak. Sőt a valóság azt igazolja, hogy a kisebb gazda az ő külterjes gazdálkodásából, ha egyéb keresete nincsen, nem képes megélni. Ezért vándorol ki a kisgazda tömegesen onnan, ahol különösen az erdei munka mellékeresetet nem biztosít.

A házi kezelés a legnagyobb nehézségekbe ütközik nagy kiterjedésű fenyvesekben, melyeknél az értékesítés legbiztosabb és legmagasabb az oly rakpartokon, ahonnan a fakereskedő minden baj és körülményesebb utánjárás nélkül szállíthatja el a megvett árut a fogyasztási piacokra. Az ily házi kezelés állandó és begyakorolt munkásseregek nélkül el nem képzelhető s addig, míg vidékünkön a folytonos foglalkoztatással elegendő munkást be nem gyarortunk és le nem kötöttünk, nem marad más hátra, mint rövid átmeneti korszak alatt a kihasználható famennyiségeknek ama részét, melyet nem vagyunk képesek a saját munkásainkkal kihasználni és a rakodópartra szállítani, a viszonyoknak megfelelő módon tövön az erdőben eladni.

A fakereskedők azért, mert mi a házi kezelésre tértünk át, nem fogják az üzleteiket bezárni, hanem továbbra is vásárolni fogják a fát úgy, ahogy lehet. S itt is beáll az az eset, hogy inkább meg lesznek elégedve, ha nem kénytelenek az egész vágást mindenestől megvásárolni, hanem csak azt a fát, amelyre és amilyenre éppen szükségök van.

Előállnak májd a csekélyebb tőkével rendelkező kisebb kereskedők s megveszik azt a fát, melyet a nagykereskedő otthagytott. Itt is meg fognak jelenni a földművesek és a faiparosok s a vágások nem maradnak kihasználatlanul, mert jegyezzük meg jól, hogy a fa már kevés s a fának nagy kereslete és magas ára van. A házi kezelésnek behozatalára a mainál alkalmasabb időt választani nem lehetett volna. A fának magas ára arra képesít minket, hogy munkásainkat jobban fizethessük, a magas munkabérek pedig gátat fognak vetni a kivándorlásnak, mert a nép örömmel fogja belátni, hogy itthon állandó és tisztességes keresethez jut, ami szükségtelessé teszi az idegenbe való kivándorlást. A fakereskedők még egy ideig idegen munkásokkal fognak dolgozni, de hovatovább elérkezik az idő, amidőn a helyi munkások megszorodásával az összes kitermelési és szállítási munkát a kezünkbe vesszük s az eladást az erdőkből a rakodópartokra tereljük át. S ez legyen a cél, mert gazdálkodásunkkal csak így teljesíthetjük azt a tőlünk joggal várható hazafias missziót, hogy nagy vidékek munkarejét állandóan lekötve, a népet biztos megélhetéssel kössük a hazai rögöz s megelégedett, nemzetfenntartó elemet neveljünk a vándorbot után nyuló koldusokból.

Itt nálunk Máramarosban régi időtől fogva házi kezelésben használják ki a vágásokat; az erdei munka állandó jólétet biztosít itt a népnek, mely a kincstári munka nélkül szintén földönfutó koldus lenne s kivándorolni volna kény-

telen. A kincstár a vágások fájának kitermelésével, szállításával és letutajozásával, erdősítéseivel, fiatalos-tisztításaival és építkezéseivel annyi munkát ad, hogy még a kincstári erdőtől távolabb fekvő falvak munkaerejét is igénybe veszi. De a fakereskedők is, akik a nem kincstári erdők vágásait megveszik, nem mennek a szomszédba munkást keresni, mert a legjobban begyakorolt munkaerőt helyben kapják s ebben fekszik a helybeli nép erdei munkában való begyakorlásának nagy jelentősége; az erdei munkabér, de még a vállalkozói nyereség is a saját munkásaink jólétét gyarapítja. Máramarosban nem hallunk amerikai kivándorlásról, hanem igenis, hol külföldre, hol belföldre magasabb munkabérek fizetése mellett elszegődtek munkásainkat, kik mint gyakorlott fenyő-kihasználó munkások és tutajosok, széles körben ismeretesek. Máramaros vármegye munkásokban oly gazdag, hogy az aratósztrájkokat is nagyrészt a máramarosi munkások törik meg, hisz innen aratás idején 6—7 ezer munkás megy az Alföldre. Széles Magyarországon, erdőn, mezőn, hol itt, hol ott megjelenik Rákóczi hűséges vörösnadrágos népe, hogy kérges tenyerében a szerszámot hasznothajtó munkával forgassa. S mi tartotta meg nekünk ezt a hazájához hű munkásnépséget? Tisztán csak az erdei munka. Ruthénjeink tömeges elszegődése miatt, nálunk is nem egyszer munkáshiány áll be, de nem oly érzékeny, hogy emiatt vágásaink kihasználása elmaradna; de ha erdeink jó közlekedési utakkal volnának feltárva s arról volna szó, hogy nemcsak a főhasználatokat, de rendes áterdölések útján az előhasználatokat is munkába vegyük és értékesítsük, képtelenek lennénk a belterjesebb gazdálkodásra áttérni. A belterjesebb gazdálkodásra csak akkor gondolhatunk, ha más erdőhatóságok is házi kezeléssel egyre nagyobb és nagyobb számban fogják begyako-

rolni munkásaikat az erdei munkába, ha minden vidéknek meg lesz a maga helyhez kötött állandó munkásnépe s ha emiatt feleslegessé válik a máramarosi munkások felvételése, elvonása.

Az északi tót vármegyékben az is baj, hogy az Amerikából hazajött munkás otthon nem szívesen vállal napszámos munkát; ha valami kisebb munkára megalkuszunk vele, úgy hogy nem napszámra fizetjük, azonnal vállalkozik, de kifejezetten napszámos munkába állani, ugyszólván méltóságán alólinak tartja.

Ezzel a népséggel a házi kezelés csak vállalat útján léptethető életbe. A vállalkozási szellemet Amerikából hozzák s vállalatban oly megerőltető munkára is képesek, mint amilyent Amerikában végeztek. Mai viszonyaink mellett, nagykiterjedésű erdőgondnokságainkban, a kevés altiszti személyzettel csakis vállalatba-adással lehet házi kezelést folytatni.

Mi Máramarosban szintén vállalkozóknak adjuk ki a vágások kihasználását, de nem is tehetnénk másként, mert ahol, mint nálunk egy erdőörnek 10—15 ezer hold a védkerülete, képtelenség lenne saját közlegeink közvetlen felügyelete és vezetése alatt végeztetni az összes termelési és szállítási munkákat.

Ama szaktársaim részére, kik az ilyen vállalati munkákat még nem ismerik, leírom az itt divó egész eljárást. E leírásból nemcsak azt fogják megtudni olvasóim, hogy mely időszakokban s mely módon végezzük a kihasználási munkákat, de megtudják azt is, hogy mire kell kiterjedni a vállalati szerződésekben. E szerződések pontjai évek hosszú sorának gyakorlatán átszűrte tapasztalatok alapján lettek megállapítva s így a helyi viszonyoknak megfelelő esetleges kisebb változtatásokkal, hasonló ki-

használási munkák végzésénél mindenhol irányadók lehetnek.

Vágásvállalkozó csak erdei munkás lehet, aki nemcsak érti az összes kihasználási munkákat, de munkástársaival együtt maga is dolgozik. Ezzel eleje van véve minden zsarolásnak és lelketlen kizsákmányolásnak, miknek a munkások egyes üzérkedők vállalkozása esetén ki lennének téve.

A szerződés szerint megállapított munkabér alapját tutajfánál, tehát szálfáknál nem a darabszám, hanem a köb-tartalom képezi, a tutajfelszerelési anyagok, mint evezőrud, heveder stb. és apróanyagok, mint csáklya, komlórud stb. termelési bére darabonként számíttatik.

A vágásterületen előforduló, műszaki célokra alkalmatlan törzsek ledöntését és legalyazását szintén darabonként fizetjük, mégpedig 10—20 *cm* középméretűig 10 fillérral, 20—30 *cm* középméretűig 20 fillérral, az ennél vastagabb törzsek után pedig 30 fillérral. A 10 *cm* vastagsági minimumot meg nem ütő vastagságú törzsek döntéséért és legalyazásáért a vállalkozó külön díjazásban nem részesül, mivel e munka a vágástakarítási munkához tartozik. Ha a hasznavehetetlen törzsek ledöntése és legalyazása helyett a kincstár célszerűbbnek tartaná a gyűrűzés alkalmazását, a munkáért a vállalkozó a döntésért és legalyazásért megállapított munkabérnek felerészét kapja.

A végelszámolás megejtéséig a vállalkozó munkabért nem követelhet, még azokért a munkálatokért sem, amelyeknek díjazása a szerződés tartama alatt már megállapítható; tekintettel azonban ama körülményre, hogy a vállalkozók csak munkások, tehát tőkeszegény emberek lehetnek, a már befejezett munka arányában előlegben részesülnek.

A munkák nagy része, mint előbb is említve volt, köb-tartalom szerint fizettetik, de a köb-tartalmat csak a

munka teljes befejezése után ismerjük, azért az előlegadással óvatosan kell bánni, nehogy tulfizessük magunkat. A köb-tartalomnak előleges becslésénél, az erdőrendezősegi becslés és a hasonló viszonyokban levő vágásoknál elért eredmény szolgál tájékoztatásul.

Az elvállalt munka szakadatlan folytatásának és végleges kifogástalan befejezésének, valamint a vállalkozó által alkalmazott munkások már megkeresett bérének biztosítása céljából, az államkincstár a vállalkozó összes keresetére nézve zálog- és visszatartási jogot biztosít magának s ha a vállalkozó ellen a vállalat tartama alatt egy harmadik személy javára kielégítési vagy biztosítási végrehajtás fogantatosíttatnék és ugyanekkor a munkabérek is letiltatnának, az államkincstár csak a vállalatnál alkalmazott munkások már megkeresett bérének s más egyéb felmerült költségeknek és kincstári követeléseknek levonása után még kijáró összeget fogja a vállalkozó hitelezőinek kifizetni vagy bírói kézbe letenni.

Vállalkozó a fatermelésnél és szállításnál alkalmazandó munkásokat szabadon fogadhatja fel, csak a tutajozás tartama alatt a kincstárhoz már elszegődött tutajosokat nem szabad felfogadnia.

Ugyanis tavasszal a tutajozás előtt az egyes szálfamáglyákat a vállalkozó kormányosoknak kiadjuk s velők a munkásigazolvány átvétele mellett szóbeli alkut kötünk, mely szerint a tutajos a máglyában levő szálfák letutajozására kötelezi magát, mi pedig biztosítjuk, hogy ha hétről-hétre a munkát folytatja, a máglyát másnak át nem adjuk. Az így elszegődött tutajosokat a vállalkozónak nem szabad munkába fogadni.

Vállalkozó köteles intézkedni, hogy alkalmazottjai, munkásai és fuvarosai az erdészeti személyzetnek szerző-

désen alapuló utasításait és intézkedéseit kövessék s köteles az ellenszegülő alkalmazottjait az erdőigazgatóság kívánságára a szolgálatból elbocsátani.

A felvállalt munkát a vállalkozó nem végeztetheti napszámban, hanem köteles az egyes munkákat ahhoz értő és megbízható alvállalkozóknak, munkásvezetőknek vagy munkáscsoportoknak szakmányban kiadni, ezekkel szerződést kötni s e szerződéseket a kezelő erdőgondnoknak bemutatni.

Ez intézkedéssel eleje van véve minden rosszakaratnak, könnyelműségnek és elhamarkodásnak, mik a vállalkozót annyagilag sujthatnák. Vállalkozóink nagy része analfabéta, jegyzéke a rovás, ilyenekkel szemben az erdőgondnok jóakaratu gyámkodása nemcsak indokolt, de kötelesség is. A kincstárnak a bukástól minden módon óvni kell a vállalkozóit s oda kell törekednie, hogy a kialakított bérek mellett társadalmi állásának megfelelő vállalkozói nyereségben részesüljön. Ez emeli és tartja ébren a vállalkozói kedvet s e vállalkozás teszi olcsóvá a kihasználást, mert egészen más az, ha az erdőőr vagy más munkafelügyelő a kitűzött órában kezdeti és végezteti a munkát s ismét más, ha a vállalkozó munkástársaival együtt hálva a kalibában, reggel ő veszi először kézbe a szerszámot este ő teszi le utoljára, együtt ázik, együtt fázik a munkástársaival s a munkaidőt nem az óra, hanem a napfelkelte és naplenyugta szabja meg. Részezesnek mondjuk ruthénjeinket, de a vágásban egész héten át nem látni szeszes italt, az ebédre is alig fél óra jut, ebéd utáni pihenésről nincsen szó. Önérdék sarkal itt minden embert, mert ki-ki aszerint keres, amint dolgozik.

Külföldi munkásokat csak rendkívüli körülmények esetén s csak miniszteri engedély alapján alkalmazhat a vállalkozó.

Vállalkozó köteles alkalmazottjainak, munkásainak és fuvarosainak keresetét alku szerint pontosan kifizetni és felelős az alvállalkozói által alkalmazott munkásokkal szemben is a munkabérek kifizetése tekintetében.

Ha a vállalkozó a megkeresett béreket az esedékesség napjától számítandó egy héten belül ki nem fizetné, felhatalmazza a kincstárt, hogy a beigazolt és esedékessé vált kereseteket vállalkozó rovására kifizethesse. A kifizetés azonban a kincstárnak csupán jogát s nem egyszers- mind köteleességét képezi.

Az ily fizetéseknél a vállalkozó személyesen megjelenni s a kifizetés megtörténtét két tanu előtt igazolni köteles.

A munkások béréből levonásokat eszközölni tilos, hasonlóképpen tiltva van a munkások bérét élelmiszerekkel, szeszesitalokkal vagy más cikkekkel megváltani, azok beszerzési forrását meghatározni vagy a munkabért bármi- féle utalványnyal kifizetni.

Vállalkozó köteles az évben összesen három hónapi időtartamon túl alkalmazott azon erdőmunkásokat, kik valamely kincstári társ-pénztár kötelékébe nem tartoznak és az „Országos Gazdasági Munkás- és Cseléd-Segély- pénztár“-ba rendes tagokul belépni nem kívánnak, a szerződés tartamára a nevezett segélypénztárba rendkívüli tagokul felvétetni és az évi 1 K tagsági díjat helyettök a pénztárba befizetni. E kikötés be nem tartása esetén jogsitva van a kincstár a vállalkozót minden egyes esetben és minden egyes munkás után 40 K birsággal sújtani.

Köteles továbbá vállalkozó azon munkásait, kik akár a foglalkoztatás rövidebb tartamánál fogva, akár más okokból az előbbi pontnak megfelelően az Orsz. Gazdasági Munkás- és Cseléd-Segélypénztárnál biztosítva nincsenek, sőt azokat is, akik biztosítva vannak ugyan, de nem baleset követ-

keztében válnak munkaképtelenné s így a segélypénztár gyógykezelésére és segélyezésére nem számíthatnak, megbetegedések vagy megsérülések esetében, tekintet nélkül arra, hogy idegen községbeliek vagy helybeliek, az 1900. évi XXVIII. t.-cz. rendelkezéseihez képest, e törvény 18. §-ában meghatározott legalább 8 napi időtartamon át a kincstári orvos és kórház igénybevételeivel, de saját költségén gyógykezeltetni.

Vállalkozó a kincstári orvos igénybevételeért és a kincstári kórház használatáért mit sem tartozik fizetni, sőt a betegek gyógyításához szükséges gyógy- és egyéb szereket is a kincstár előlegezi.

A vágást a vállalkozónak a szerződés felsőbb jóváhagyása után a kezelő erdőtiszt a helyszínén adja át. Az erdészeti személyzet a fatermelési munkát folyton ellenőrzi, meghatározza az egyes munkálatok megkezdési és befejezési idejét s utasításokat ad a munka mikénti végzésére.

A szerződés meghatározza, hogy vállalkozó hány vontató fuvarosról köteles gondoskodni s hogy a vontatókkal kötött szerződést, legkésőbb az év november hó 1-ig köteles az erdőgondnoknál bemutatni. A szerződésben köteles vállalkozó a vontatókkal a köbméterenkint fizetendő egységbérben s a szükség esetében napszámban teljesítendő munkára nézve a napi fuvarbérre vonatkozólag is megállapodni.

Ha a szerződésben biztosított igavonó munkaerő a munka folyamán elégtelennek bizonyulna, köteles vállalkozó az erdőgondnokság felhívására még további fuvarerőről gondoskodni. Ha a vállalkozó a kézi és ígás munkaerő mennyiségének alkalmazására és a munkának a kívánt módon való teljesítésére vonatkozó erdőgondnoksági utasításokat nem teljesíti, jogában áll az erdőgondnok-

ságnak az elmulasztott vagy rosszul teljesített munkát a vállalkozó terhére és költségére végeztetni. Ez esetben a megkeresett béreket vállalkozó számlájára az erdőkincstár fizeti.

Vállalkozó köteles a munkát személyesen vezetni s azt legkésőbb a döntést követő év márczius hó 15-éig az ellenőri átvételre teljesen készen befejezni.

Vállalkozó a vállalatból kifolyólag általa vagy alkalmazottjai által a kincstári javakban okozott mindennemű károkért teljes kárpótlást nyújt s a megállapított kártérítési összeget a felszólítástól számítandó két hét alatt megtéríteni köteles.

Ezekben előadtam a szerződés általános pontjait, most következnek a vágás kidolgozására vonatkozó különleges pontok, melyeknek könnyebb megérthetése az itt szokásos fakitermelési munkálatok leírását teszi szükségessé.

A vállalatba adás árlejtés utján történik. Az árlejtés alapja az erdőgondnokok által összeállított és az erdőigazgatóság által felülvizsgált vágáskidolgozási költségvetések.

Minden év október hó végén a favágatási tervekkel együtt az erdőgondnokok minden egyes vágás kidolgozására vonatkozó költségvetéseket is terjesztenek be.

Bővebb magyarázat helyett legjobb, ha egy ilyen költségvetést ide leírok.

Költségvetés

a tiszaközi m. kir. erdőgondnokság területében fekvő A. ü. o. III. v. s. 14. tag 11. osztágában kitüzött farkasvölgyi 1907. évi fenyő szálfavágás kidolgozásáról.

Tárgy: Az A. ü. o. III. v. s. 14. tag 11. osztágában 36 kat. holdon található 8604 m^3 fenyő műfa kidolgozása.

Szálfaanyag.

1. Döntés, kéreghántás, legalyazás és tuskókérgezés m^3 -ként	—	.50 K
2. Csusztatókészítés és a régi csusztató tatarozása m^3 -ként	—	.12 "
3. Csucslevágás és megfordítás m^3 -ként	—	.30 "
4. Lebocsátás az erdőn m^3 -ként	—	.24 "
5. Csusztatás a farakásig és a csusztató jókarbantartása m^3 -ként	1.60	"
6. Előkészítés m^3 -ként	—	.25 "
7. Vontatás és a vontatóút tatarozása m^3 -ként	—	.54 "
8. Máglyázás, besütés és festés m^3 -ként	—	.24 "
9. Vágáslomok összerakása és patakok takarítása m^3 -ként	—	.04 "
10. Az egész munka folyamán hótakarítás m^3 -ként	—	.04 "
Összesen	3.87	K

Tutajfelszerelési és rudasanyag.

1 drb evezőrud termelése, máglyázása és besütése	36 f.
1 " heveder " " " "	26 "
1 " evezőállvány " " " "	12 "
1 " csáklyarud " " " "	14 "
1 " komlórud " " " "	06 "
1 kötés=50 drb bükk tutajcsap készítése	50 "
1 drb eveződeszka szállítása a raktárból	06 "

Amaz esetben, ha vállalkozó az általa elvállalt munkálatokat a szerződésben meghatározott időpontig teljesen be nem fejezhetné, vagyis a ledöntött törzseket akár önhibájából, akár önhibáján kívül egészben vagy részben az ellenőri átadásig a rakodópartokon fel nem máglyázhatná, a vágásban, a csusztató végén levő farakásban vagy a

vontató ut mentén visszahagyott faanyagokért az egész köbméterenként megállapított munkabér helyett, annak csak egy részét kaphatja. Erre az eshetőségre számítva, a vágáskidolgozási költségvetésekben az ilyen elmaradt fákra eső munkabérekről is kell gondoskodni.

Ehhez képest a költségvetéseket ekképpen folytatjuk:

A vágásban visszamaradt fáért m^3 -ként	---	---	---	1.—	K
A farakásban	"	"	"	2.—	"
A vontató uton	"	"	"	2.40	"

Végül megemlítjük a költségvetésben, hogy a vállalkozó hány pár vontató igát köteles beállítani.

E költségvetések alapján az árlejtéseket tél utóján, vagy tavasz elején tartjuk meg.

S most lássuk az egyes munkálatokat:

A fadóntást májusban, nedvkeringés idején, amikor a fa kerge könnyen hámlik, kezdjük meg.

A szerződésben kikötjük, hogy vállalkozó köteles a vágásterületen álló jó vagy selejtesnek látszó minden törzset lehetőleg alacsonyan és pedig a hegy felől mérve 30 *cm* magasságban fűrészszel dönteni. A fejszével való döntés csakis kivételkép a vágás meredek és sziklás részein engedtetik meg s erre nézve a kezelő erdőtiszt beleegyezése kikérendő.

A törzseket lehetőleg a csusztatás irányába és rendszerint vékony végökkel a hegy felé kell dönteni. A völgy felé való döntés csak külön engedélylyel ott történhetik meg, ahol a helyi körülmények a felfelé való döntést lehetetlenné teszik.

A döntött törzsek legalyazandók és 9 *cm* vastag részökig lekérgezendők. A 9 *cm*-nél vékonyabb törzsrészekben az

ágak és a kéreg rajta marad, hogy a fa kiszáradása ezáltal is előmozdittassék.

A döntés után visszamaradt tuskók szintén lekérgezendők. A tuskók lekérgezése igen fontos, mert így a *Hilobius abietis* buvóhelyeit semmisítjük meg.

Ha a luczfenyő-kéregre vevőnk van, a szerződésbe a következő pontot vesszük be:

Vállalkozó köteles a ledöntött luczfenyőtörzsek kéréget 1,26 *m* hosszú táblákban lehántani s a lehántott táblákat a törzs mellé kerges felökkel felfelé odatámasztani s szigoruan arra ügyelni, hogy a kéreg nedvességtől óva legyen. E munkáért a vállalkozó külön díjazásban nem részesül.

A ledöntött és lekérgezett törzsek mindaddig, míg jól ki nem száradnak, a vágásban fekvé maradnak. Augusztus havában megkezdik a lecsúcsozást. A csúcs levágása után a törzset megfordítják s az alsó felén még megmaradt kéregtől is megtisztogatják.

A csúcs az összes törzseknél — a tutajfelszerelési és az apróanyagok kivételével — 9 *cm* átmérőnél vágandó le.

A törzseket a vágásban feldarabolni tilos. A vállalkozónak már saját érdekében is arra kell törekednie, hogy a fák teljes hosszúságokban kerüljenek a rakodópartra. A feldarabolásnak csakis a tulvastag törzseknél van helye, ha erre nézve az erdőgondnok az engedélyt megadja. Rönkök és rövid szálfák a vágásban fűrészszel csakis oly törzsekből termelhetők, melyekből selejtességök, vagy görbeségök miatt hosszabb szálfá ki nem kerülne.

A döntés és hámozás után következő időt a vállalkozó a csusztató építésével tölti el. A csusztatót ászokfákra és gyámokkal megtámasztott ferdén álló oszlopokra erősített szálfákból építi.

A csusztató építés a rendes vágási munkálatokhoz tartozik. Ha a csusztató külön költségvetés alapján épül, a kincstár tetszése szerint a vágásvállalkozót, esetleg más vállalkozót biz meg az építéssel, de bárki építette is a csusztatót, annak a jókarban való tartása a vállalkozó kötelessége marad. Meredek helyeken, ahol a fa törésétől lehet tartani fékezőket alkalmaznak, vagy a csusztatót állandóan földdel és hamuval hintik, a facusztatót földcsusztatóval váltják fel, esetleg megszakítják és szakaszonként csusztatnak.

(Folytatása következik.)

Az ákácž ujabb ellsége.

Irta: Kíss Ferencz m. k. erdőtanácsos.

Mínél nagyobb elterjedésnek örvend kitünő fanemünk az ákácž, annál gyakrabban ismerkedünk meg egy-egy új rovar ellségével. Ilyen ujjaban észlelt károsítója a *nagy vinczellérbogár* (*Otiorhynchus ligustici*). Ezen rovarnak lárvája az ákácžcsemete gyökerének megrágása által válik károsás. A lárva közvetlen a földszinén, néha kissé e felett kezdi megrágni a gyökeret, illetve a gyöktőt és a rágás a földszinétől mintegy 20 *cm* mély területre terjed ki, mely mélységben úgy a fő- mint az oldalgyökereken található rágás.

A lárva rágása behatól a fás részig, nem képezve összefüggő egészet, mint a kalló cserebogárpajod-rágás, hanem kisebb nagyobb önálló sebeket látunk a gyökéren, mintha a lárva táplálékát kóstolgatná. A megtámadott gyökérfelület olyan kinézést nyer, mint a göröngyös föld.

Az ujszegedi csemetekertnek talaja eléggé kötött, iszapos áradmány, ennek homokosabb részén 1906. évben mintegy 800 □-öl területen a csemeték 25—30%-át hasznavehetetlenné tette a nagy vinc-ellérbogár lárvája.

A kártétel abban mutatkozott, hogy azok a csemeték, melyeket